

SÜVEGES ILDIKÓ

professzor emerita
Semmelweis Egyetem, Szemészeti Klinika
Semmelweis University, Clinic of Ophthalmology
suveges.ildiko@med.semmelweis-univ.hu

SZÁZ ÉVE ÉRKEZETT A DEBRECENI SZEMÉSZETI KLINIKÁRA KETTESY ALADÁR

Az írás Kettesy Aladár debreceni szemészprofesszorról emlékezik meg azon alkalomból, hogy éppen 100 esztendővel ezelőtt vette át – eleinte megbízottként – a debreceni egyetemi szemklinika vezetését. A gyógyító- és tudományos munkában elért eredmények mellett felvillannak a visszaemlékezés felillantja a professzor egyéniségét és hangsúlyozza a hazai szemészet történetében betöltött nagy jelentőségét.

Kulcsszavak: Debreceni Egyetem, szemészeti klinika, Kettesy-iskola

PROFESSOR ALADÁR KETTESY CAME TO THE DEBRECEN CLINIC OF OPHTHALMOLOGY A 100 YEARS AGO. This article commemorates Aladár Kettesy, professor of ophthalmology at the University of Debrecen, on the occasion of the 100th anniversary of his taking over the management of the Eye Clinic at the University of Debrecen, initially as a trustee. In addition to the achievements in medical and scientific work, the commemoration highlights the personality of the famed professor and emphasizes his undeniable professional and scientific contribution to the history of ophthalmology in Hungary.

Keywords: University of Debrecen, Clinic of Ophthalmology, Kettesy School

Az 1921-es évben Kreiker (1939-től Kettesy) Aladár, mint Blaskovics László megbízottja érkezett a debreceni Tisza István Tudományegyetem Szemészeti Klinikájára. Blaskovics László 1921–1926 között volt a Szemklinika megbízott tanára, ő maga azonban csak időnként jött a klinikára, a klinika vezetését Kreiker Aladárra bízta.

Kettesy Aladár (1893–1983) szakmai életútját röviden foglalom össze, életrajza több közleményben, az interneten is megtalálható. Szegeden érettségizett 1911-ben. Orvosi pályára készült, tanulmányait a Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Orvosi Karán kezdte, majd a Pozsonyi Erzsébet Királyné Tudományegyetemen fejezte be, ahol 1919-ben kapott orvosi oklevelet. Első állása a pozsonyi Szemklinikán volt,

Beérkezett: 2021. 02. 15.
Közlésre elfogadva: 2021. 05. 15.
Copyright GERUNDIUM

amelyet Imre József vezetett. A trianoni béke következtében a magyar egyetem Pozsonyban megszűnt, ekkor került Budapestre Blaskovics László mellé. Itt 1921-ig tanársegédként dolgozott, majd ebben az évben került a debreceni Szemészeti Klinikára, mint már említettem, Blaskovics László megbízottjaként. Először magántanár, 1930-tól nyilvános rendes tanár és a debreceni szemklinika igazgatója lett. A klinikát 39 éven át igazgatta, 1969-ben ment nyugdíjba. Mi, a klinikán dolgozó tanítványai ezt alig vettük észre, mert továbbra is bejárt a klinikára, operált is. Kiváló operatőr volt. Alberth Béla visszaemlékezéséből tudjuk, hogy az utolsó műtétet, amely egy katarakta műtét volt, valamikor a 70-es évek közepén, 80 éves korán túl végezte. A műtét kiválóan sikerült.

Magam éppen akkor kerültem a klinikára, amikor munkatársai 70 éves születésnapját ünnepelték. Megilletődve léptem a dolgozószobájába, ahol az ünnepség volt. Vártam egy komoly, szigorú tekintetű professzort, ehelyett egy, a szoba közepén széles mozdulatokkal gesztikuláló, vidám valakit láttam nevető munkatársai körében. Ez a születésnap oldotta fel bennem azt a feszültséget, amit a klinikára kerülésem előtti interjú okozott: ugyanis szigorúan kérdezte, hogy tudok-e gépírni és tudok-e németül. Német nyelvvizsgám már megvolt, de gépelni nem tudtam. Mikor elmondtam, hogy gépelni nem tudok, összevonta szemöldökét, úgy tett, mintha haragudna, és megjegyezte, hogy gyorsan tanuljon meg, mert az kell a klinikai munkához. Ezen azt értette, hogy a közleményeket – amit egy klinikai orvosnak írni kell – gépen kell megírni. A szakorvosképzés ideje abban az időben 4 év volt, ezalatt mindenkinek meg kellett írni egy kazuisztikát, ami felkészülést jelentett tudományos közlemények írására. Persze nem minden gyakornokból lett tudós, de megtanultuk feltérképezni a témával foglalkozó irodalmat, használni az összefoglaló folyóiratokat. Megtanultuk, hogyan képezzük magunkat a szakmában a nemzetközi irodalom felhasználásával. De miért volt szükség a német nyelvre? Azért, mert a szemészet területén a múlt század közepéig a tudomány nyelve a német volt. Ő maga is németül írta Blaskovicccsal közösen a szemészeti műtéttan (*„Eingriffe an Auge”*) könyvet, amely a szemsebészet kézikönyve volt hosszú időn keresztül. Több nyelvre is lefordították.

A szemsebészetén túl óriási tájékozottsága volt a szemészet minden területén. Egy greifswaldi szemész professzor mondta róla, hogy a klinikai szemészet területén Kettesy professzor univerzális zseni. Kedvenc területe mégis a szem fénytörése volt, amelyről első könyvét írta *„A szem fénytörése”* címmel, amit 1922-ben adtak ki „Debreczen”-ben. Az előszót Blaskovics László írta. A szem fénytöréséről írtak ma is aktuálisak. Ezért a Medicina Könyvkiadó Zrt 2015-ben a könyvet újra megjelentette. A látóélesség vizsgálatára táblát szerkesztett, a Kettesy-féle látóélesség meghatározó táblát ma is használják – nem csak Magyarországon. Kedvenc területei közé tartozott a kancsalság is, amelyről még élete utolsó éveiben is írt cikkeket magyar és német nyelven. Foglalkozott a rák keletkezésével, rákelméletére még az Amerikai Egyesült Államokban is felfigyeltek, ahová kutatóorvosnak is meghívták. Ezt megtiszteltetésnek tartotta, de nem fogadta el. Mint a klinika szövettani laboratóriumának vezetőjét megkért, hogy tekintsem át azo-

kat a metszeteket, amelyek a bőrrák különböző stádiumait mutatták. Azt mondta, csináljunk újabb kísérleteket, amelyekre azonban már nem került sor. Foglalkozott a színlátás elméleteivel, az ideghártya soláris koagulációjával és még sok minden mással, tudományos munkáinak még a felsorolása is több oldalt tenne ki.

A klinika vezetésében Alberth Béla professzor volt segítségére. Mi „kicsik”, gyakor-nokok, a kapcsolatot sokszor Alberth professzoron keresztül tartottuk vele. De bármikor bárkit meghallgatott, az ajtaja soha senki előtt nem volt bezárva. Nem kellett bejelentkezni, a titkárnőjét helyre utasította, ha valakit nem engedett azonnal a közelébe. Soha senkire nem haragudott, nem érezte vele, ha valamivel nem volt megelégedve. Nekem különös tapasztalatom volt ilyen vonatkozásban. Rám bízta a xenon-lézer beüzemelését és a vele való kezeléseket beindítását. A lézerezést akkor vezettük volna be a szemészetbe, a kezdetleges készülék egy egész szobát elfoglalt. Mikor hónapokig nem történt semmi, megkérdezte, hogy mit akarok. Mondtam, hogy lézerezni nem, mert én ezt nem tartom alkalmazhatónak a retina kezelésére. Magam is megijedtem, amikor kimondtam a nemet, de Kettesy professzor nevetett és azt kérdezte, hogy akkor mivel akarok foglalkozni. Mondtam, hogy kutató mikroszkópot akarok, amivel fényképezni is lehet. Pénzünk nem volt, de a lézert elcserélte egy másik klinika kutatómikroszkóp-jával.

A klinika orvosai kedden és pénteken találkozhattak vele, amikor fél 9-kor nagyvi-zitet tartott. Ilyenkor összegyűltünk az ügyeletes szobában és vártuk, hogy belépjen. Mindig pár perccel hamarabb jött és nézte az óráját, mert a vizitnek pontban fél 9-kor kellett kezdődnie, sem egy perccel hamarabb sem egy perccel később. Előtte mindig volt alkalmunk felvetni egy-egy kérdést, vagy ő érdeklődött valami felől.

Színes egyéniség volt. Külföldi kongresszusokon, az esti díszvacsorákon a „Damenrede”-t ugyanolyan érdeklődéssel várták, mint minden diszkusziót lezáró, útbaigazító, végső szentenciát kimondó hozzászólásait a tudományos üléseken. Az elnökségi asztal díszait mindig elvették előle, mert ilyenkor beszédeit széles karmozdulatokkal kísérte, így féltő volt, hogy egy-egy asztal-dísz repül az asztról. Ha egy előadáshoz hozzászólt, mindig dicsérettel kezdte. Az előadó büszkén hallgatta, majd jött a kritika, amelyben bebizo-nyosodott milyen sok kívánnivalót hagy maga után a munka. De ha hozzászólt valaki előadásához, már az is dicséretet jelentett, mert ha valamit nagyon rossznak talált, arra azt mondta, ez nem érdemli meg, hogy méltassa.

Mivel ismerték el munkásságát? A kor nem bővelkedett elismerésekben azokban az időkből. Nem lett hazai akadémikus, amit megérdemelt volna, viszont 1968-ban a német Leopoldina Akadémia rendes tagjává választotta. Megkapta halála után azt, amit kevesen: róla nevezték el a Debreceni Gyengénlátók Iskoláját. Tanítványai széles Ma-gyarországon képviselték a Kettesy-tanókat. Volt idő, amikor a megyei szemész főorvo-sok többsége a Kettesy-klinikáról származott. Iskolateremtő munkássága nyomán 24 főorvossal, négy magántanárral, hét kandidátussal, három orvostudományok doktorá-ral és három professzorral gazdagodott az ország.

A Debreceni Egyetem Orvostudományi Kara tisztelettel emlékezett klinikáinak első igazgatóira és klinikáik közelében szobrot állított tiszteletükre. Így áll Kettesy Aladár szobra a Szemkliniká mellett a parkban. A szobor Györfi Sándor Munkácsi-díjas szobrászművész alkotása.

Felhasznált irodalom

- ALBERTH Béla. *Dr. Kettesy Aladár élete és munkássága (1893–1983)*. Debrecen: DOTE Rektori Hivatal, 1993.
- ALBERTH Béla. „Kettesy Kreiker Aladár (1893–1983)”. *Szemészet* 141 (2004): 213–216.
- MÓDIS László és Berta András. „Kettesy Aladár (1893–1983) a modern szemészet megteremtője Magyarországon”. *Szemészet* 150 (2013):154–155.
- SÜVEGES Ildikó. „Kettesy Aladár (1893–1983)”. *Orvosi Hetilap* 154 (2013): 2086–2087.
- SZÁLLÁSI Árpád. „A magyar szemészet szemész történései”. *Orvosi Hetilap* 135 (1994):755–757.
- A debreceni Szemkliniká története*. <https://szemkliniká.unideb.hu/hu/rolunk-klinikánk-tortenete> Hozzáférés: 2021. március 31.